

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Didaci Covarrvvas A Leyva Toletani Episcopi Segobiensis
... Opera Omnia**

**Covarrubias y Leyva, Diego de
Antverpiae, 1610**

De iuramento confirmatorio pactorum, & stipulationum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-96556](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-96556)

contrahens cum prodigo certe in mala fide quasi constituitur, ex eo, quod contraxerit cum eo, qui ob defectu iudicij, & discretionis contrahere prohibetur. atque ita hac opinio communis est secundum Alciat. in d. c. cum contingat. num. 138. Alex. 1af. & Rip. in d. l. is, cui bonis. num. 57. quo in loco late questionem ista disputavit. His accedit, quod prodigus, cui bonis interdictum est, furioso equiparatur. d. l. is, cui bonis. l. 1. c. de cura. furios. l. Fulcinius. §. adeo. ff. ex quibus caus. in poss. et. l. is, qui. §. Dinius. ff. de tutor. & curat. dat. ab his. §. furios. Insuper, de curator. sic sane Freder. conf. 39. eandem opinionem communem sequitur, ac Bertrandus consil. 47. lib. 2.

Contrariam sententiam, quod contractus a prodigo, cui bonis interdictum est, factus iuramento confirmetur, probare conatur Anton. a Butrio, & Imola in c. cum contingat. Romae. & Aretin. in dict. l. is, cui bonis. Capella Tholosana 498. ea quidem ratione, quod contractus prodigi prohibeatur in eius utilitatem, & favorem: ergo iuramento confirmari poterit: *authen. sacramenta puerum.* cum his; quae ad idem solent allegari. Hac tamen ratio parum virget. Quia non tantum prohibetur prodigus contrahere propter eius fauorem: sed & propter defectu iudicij: sicuti furiosus. Etenim in rebus propriis administrandis qui prodigus est, dubio procul quoad hoc, iudicio carere videtur. Adducitur & contra communem altera ratio. Nam prodigus adulto curatorem habenti comparatur. *l. si curatorem. c. de in integrum restit. Sed adultus etiam curatorem habens iuramento obligatur efficaci quidem obligatione, d. authent. sacramenta puerum.* igitur & prodigus. Huic argumentationi respondetur facillime: siquidem prodigus cum aliena curatoris autoritate, equiparatur adulto habenti curatorem: at cum alienat absque autoritate curatoris, similis est furioso. Et ideo eius alienatio etiam cum iuramento indiscreta est, & iudicio caret: eaque ratione mirum non est, eam nec tenere, nec confirmari iuramento. Vnde communis opinio verior est. Cui etiam suffragatur, quod cum non careat praesumpta fraude is, qui cum prodigo contrahit, *l. si quis cum sciver. ff. pro emptore.* videtur iuramentum ab eo praestitum dolo extortum fuisse: idcirco minime confirmat contractum, d. c. cum contingat. cum similibus. Et praeterea contractus a lege prohibitus ratione fraudis praesumptae non confirmatur iuramento, ut Bar. explicat, quem alij frequentiori suffragio sequuntur in l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. 2. q. 3. q. princ. Cardin., Imola & Panormit. in d. c. contingat. arg. l. vbi. c. de non numerata pecunia. quasi dolo, & fraus consensus saltem liberum impediunt, praesertim quia prodigo administratio interdicatur propter faciles, ac admodum frequentes deceptiones, quae fieri possunt his, qui hoc vitio laborant ex defectu integri iudicij, qui contingit, ac procedit ab ipsa prodigi cupiditate, quae eius iudicium caecum reddit: quemadmodum & in hac specie Panormit. explicat in d. c. cum contingat. colum. 12. versic. in eo tamen, quod dom. Anton. quibus tandem effectum est, ut opinio Bartoli aequior, ac verior semper visa fuerit.

§. QVARTVS.

De Iuramento confirmatorio pactorum & stipulationum.

S Y M M A R I A.

- 1 Confessio absente parte facta iure canonico praedicitur consenti.
- 2 Promissio facta alteri per alterum iure canonico valida est, & numero 4. & 9.
- 3 Stipulationi, quae alteri per alterum fit, an resistat ius civile, & an oritur ex ea naturalis obligatio? Num. 4. c. & 10.
- 4 Paene adiectio nulla est, si principali ipse contractus sit nullus.
- 5 Negativa praeposta verbo potest impossibilitatem notare.
- 6 Naturalis obligatio dupliciter consideratur quoad intellectum iuris humani.
- 7 Humana lex potest contra actus quosdam pro communitatis utilitate prohibere, qui iure naturali non sunt improbi.
- 8 Naturalis obligatio non oritur ex contractu quem lex prohibet.
- 9 Rei dotalis prohibita alienatio impedit naturalem obligationem oriri: & tamen alienatio iuramento confirmatur.
- 10 Naturalis obligatio an sufficiat ad impediendam repetitionem scienter soluti per iuris errorem?
- 11 Legata solvens non retenta Falcidia, non repetit quartam.
- 12 Falcidia a testatore prohibita an delicti possit?
- 13 Stipulatio quae alteri per alterum fit, varie potest concepi.
- 14 Ius civile nec admissit, nec resistit stipulationi quae alteri per alterum fit.
- 15 Potest dictio, praemissa negotiatione non semper praecise induci negotiationem, aut tollit omnem potentiam.
- 16 Pupillus obligari non potest sine tutore.
- 17 Stipulatio alteri per alterum concepta iuramento valida fit, & confirmatur.

- 18 Pactum nudum quod sit, & unde eo nomine appelletur?
- 19 Pactum nudum iure civili, nec obligationem nec actionem producit: quia si iuratum cum sequen. num. & num. 26.
- 20 Praesumptio quandoque datur de iure ad unum, non ad alium effectum.
- 21 Praesumptio iuris & de iure admittit in contrarium confessionem illam pro quo praesumitur.
- 22 In omisso de iure civili standum est iuri Pontificis.
- 23 Donatio quando praesumitur ex promissione scienter facta.
- 24 Iure Pontificio pactum nudum obligationem & actionem habet: & nulli quid de pacto nudo a causa.
- 25 Pollicitatio an iure canonico obligationem & actionem inducat?
- 26 Iuramentum an operetur, quod ex pollicitatione oritur iure civili obligatio, & actio detur?

Eandem materiam Barto. examinans, proponit aliam conclusionem, quae iuxta ordinem praescriptum decima est. Contractus, cui nec lex allicit, nec resistit, iuramento confirmatur. Huius conclusionis probatio ea est, quod in hac specie nec iuramentu ex parte iurantis, nec ex parte illius, cui fit, vllam turpitudinem habeat: nullus etenim quicum contra legem contrahendo committit: idcirco locus est regula tradita in d. c. cum contingat. quam in 3. consensione superius explicuimus. Quamobrem non video aliquam super hac Bartol. sententia tractari controuersiam: quae ipsam dubia efficiat: tamen si illationes a Bart. traditae dubia pleriq; videantur: quas ob id oportet expedere diligentius.

Prima Bart. illatio fit ad intellectum stipulationis istae. *§. alteri. ff. de verbor. obligat.* Etenim stipulatio alteri per alterum facta, licet iure civili effectum non habeat: tamen si iuramentum ei accesserit, valida est, quia eadem ius non resistit, & non admissit. hanc opinionem Bart. probat gloss. celebris in ca. quous cordis oculis. t. q. 8. quae satis in specie vult, iure Canonico, maxime si accesserit iuramentum, stipulationem alteri per alterum factam validam esse. ex cuius gloss. verbis duo colliguntur. Primum, iure Pontificio stipulationem alteri per alterum factam praesenti actione acquirere, atque ideo licet alias iure civili confessio facta parte absente sine iudicio, siue extra iudicium non valeat quoad probationem plenam. *l. certum. §. si quis absen. e. ff. de confess. gloss. in c. titim. eo titu. vbi Abb. num. 15. & Doct. Communiter in l. generaliter. c. de non numerat. pecun. tradunt Felin. in ca. si cautio de fide instrum. Hippol. in Rubr. C. de probation. nume. 89. idem in singul. 202. quoad semiplenam vero probationem valet, etiam facta extra iudicium. Bart. in l. admonendi. num. 48. ff. de iur. iur. Abb. per tex. ibi in c. vti. de success. ab intesta. idem Abb. num. 7. Imo & Felin. n. 30. in d. c. si cautio. Atamen iure Canonico haec confessio etiam extra iudicium facta absente parte valida est, & quoad plenam probationem praedictam consentit, etiam si verba in absentem dirigantur: sic denique ex d. gloss. notarunt Anto. & Imol. in d. c. si cautio. vbi Felin. num. 27. asserit, hanc opinionem tanquam plurimum autoritate comprobata tenendam esse: quomodo etiam sequitur Hippol. in d. vbi. c. de probation. num. 92. & in d. singul. 202. & Alciat. in d. cap. cum contingat. num. 228. fallitur tamen dum requirit, quod haec confessio iurata sit. Procedit enim gl. & communis opinio ad ea deducta. Etiam in confessione, quae iurata non sit, nec id mirum cuiquam videri debet: quia confessio ius nullum tribuit: sed iam inductum probat, *l. Publica. ff. de post. & vbi Paul. Caltr.* Nec tamen omnino deducitur ex d. gl. quia illa non tractat de confessione: sed de promissione & stipulatione: & praeterea loquitur in eo casu, quo verba obligationis diriguntur in praesentem, licet executio in absentem concipiatur.*

Ipsa autem conclusio principalis, quae ex dicta gloss. colligitur: nempe iure Canonico valida esse promissionem alteri per alterum factam: recepta quidem est per Antonium & alios in d. c. si cautio. Bald. in l. illud. C. de sacrosanct. Ecclesi. quibus accedit ratio gloss. in l. 1. ff. de pact. quo in loco gl. & Bart. tenent stipulationem alteri per alterum factam, pactum quidem esse, etiam si nudum sit. Sed ex pacto nudo iure Canonico actio oritur. *c. t. de pact.* igitur & ex hac stipulatione obligatio, & actio quaeritur, atque ita hanc opinionem defendit Fort. in d. l. 1. ff. de pact. n. 23. qui late eius rationes considerat, eam praecipue, quae dicitur naturalem obligationem acquiri stipulati ex hac stipulatione alteri facta, sicuti probat gloss. in d. l. stipulatio ista. §. alteri in verbo interesi. vbi Bart. & Dd. eam sequuntur. idem Bart. in l. cum lex. & in d. l. si quis pro eo. colum. penult. ff. de fideiuss. quorum opinio quoad hanc rationem communis est, secundum Iaf. in d. §. alteri. nu. 20. & Fort. in d. l. 1. num. 24. de pact. qui pro hac communi, hac item ratione vitur. Nam stipulationes in hoc ipsum iure civili inductae sunt, ut quis sibi stipuletur quod eius inter-

sunt Decalogi præcepta: conclusiones tamen, quæ ex primis principijs iuris naturalis oriuntur, frequentius, non tamen in vniuersum, iuris humani dispositioni, qua ex parte id vtile Reip. & communitati fit, submittantur. Hoc ipsum & ratio naturalis dicit, vt leges humana, & hominum instituta mutentur iuxta vtilitatem ipsius humani conuictus. quod tradit Tho. 1. 2. q. 54. art. 5. & 22. qua. 60. art. 5. & 1. i. s. 1. 2. q. 96. art. 4. Ex quo apparet, humanas constitutiones in his, quæ sunt præter ius naturale, id est, quæ necessario non sequuntur ex primis principijs iuris naturalis, potestatem habere itatendi, quod in Reip. vtilitatem celsurum sit, iure præcipiendo, siue prohibendo. His accedit, quod humana lex, si ea iusta sit, etiã civilis obligat, & seruanda est in animæ iudicio, & in diuino tribunali. gl. insignis in c. qua in eccl. de const. cuius rationem, & alia, quæ ad eius comprobationem fuere necessaria, ipse tradidi in d. e. u. r. s. s. At si lex, quæ cõtractum prohibet, & ei resistit, iusta est, & in animæ iudicio seruanda: profectò necessario præmittit, naturalem obligationem iuxta posteriorem sensum non oriri ex eo cõtractu: nã si ea oriretur in animæ iudicio, seruandus foret cõtractus hic à lege prohibitus. Quod apertissime repugnat ipsius legis virtuti, & iustitiæ. Deinde, vt ex Tho. colligitur in d. q. 60. art. 5. lex humana aut est iusta, aut iniusta: si iusta, omnino seruanda est, si iniusta, non alia quidem ratione iniustitiam habet, quàm quod sit legi naturali contraria. Igitur humana lex, si ea iusta sit, minime repugnat, nec est contraria legi naturali. idcirco nequaquam vere dici poterit, eam tollere naturalia iura, nec naturales obligationes: tamen si impediatur obligationem istam naturalem, quæ efficax sit ad excipiendum & retinendum, item & ad executionem in foro animæ exigendam: diceretur autem iniusta lex, si naturalem obligationem tolleret, quippe qui iure naturali refragaretur. Præterea, aut lex humana potest cõtractum aliquem prohibere, & ei resistere, aut non. Si potest, eadem quidem impedit naturalem obligationem ex vinculo consensus oriri: quia consensus illi irritum facit in foro exteriori & interiori, vt superius dictum est: Si non potest, tollitur profectò vbiq; gentium illa vera & hominum cõfortio necessaria Reipubl. institutio, quæ iuxta tempus & locum debet aliquot conuentiones prohibere & improbare.

8 Tertio hinc constat, ex cõtractu quem lex prohibet ei resistens, minime oriri naturalem obligationem. quod not. Bart. in d. l. si quis pro eo. colum. penult. & in l. cum lex. col. 1. ff. de fideiuss. probat text. in l. non dubium. C. de legib. quam opinionem late defendit Fortun. in d. l. veluti. col. 7. ff. de iustit. & iur.

Quarto, ab eadem radice deducitur, posse contingere cõtractum aliquem lege humana reprobati ita, vt ei lex resistat, nec ex eo producatur naturalis obligatio: & tamen ex eodẽ efficacẽ naturalem, & civilem obligationem oriri in his prouincijs, vbi eadẽ humana lex statuta non fuerit: potest etenim humanis constitutionibus cõtractus quidã prohiberi ob vtilitatẽ Reip. vel quia ita conueniat ea in prouincia statui, qui tamẽ cessante lege, aut in alijs prouincijs fieri commode possit, & factus valeret vtique, & haberet obligationem naturalem, & civilem. Saltem eam naturalem, quæ ex consensu legibus non improbato sufficiens est: huius rei possunt proponi varia exẽpla. Apud Hispanos vxor non potest cõtrahere sine licentia mariti, & si cõtraxerit, cõtractus omnino nullus est, eique lex Regia, eademque iusta resistit: idcirco nec naturalem producit hic cõtractus obligationem: naturalem inquam in eo sensu, quo efficacem esse diximus, vt naturalis obligatio seruanda sit in animæ iudicio, ac procedit à debito legali. Et tamen hic cõtractus apud Italos, apud Germanos, atque apud ipsos Hispanos olim ante Regiã constitutionem vim haberet, & effectum illi quidẽ, qui pactionibus ex legitimo consensu gestis adesse solet: atque naturalem obligationem à legis naturalis vinculo productã: quod si dixeris, nõ tolli, nec impediri obligationem istã naturalem per l. Regiã: fateri oportet, apud omnes gentes cõtractum istum non producere obligationem naturalem, quæ procedat à legis vinculo: quod falsissimum est. Ipse fateor obligationem naturalem lege humana proprie nõ tolli, sed impediri ne oriatur: cũ ea producatur à consensu pacificentium legitimo, id est, lege humana minime reprobato.

Quinto, ex præmissis apparet maxime referre, quid humana lex in his & alijs conuentionibus discernendis cõstituerit. Nã si lex ipsa cõtractui resistat, & eum reprobet, non producit ex eo naturalis obligatio, quæ vinculo iu-

ris naturalis & legis fulcitur: tamen si quandoque addit naturalis obligatio ab honestate morali procedens: ut in d. l. i. ff. de nouat. At si lex ipsa humana conuentioni & cõtractui non resistat, nec adfistat: quippe quæ nec ipsam cõtractum reprobet, nec expressim approbet ei actionem tribuens, & obligationem: imo quadoque expressim eas destituerit: tunc cõtractus hic manet destitutus auxilio iuris civilis sub fomento tantum legis naturalis, atque ideo ex eo oritur naturalis obligatio: nõ tantum ea, quæ ad morale honestate pertinet, sed & illa, quæ à debito legis procedunt.

Sexto patet ex proxime dictis, rei dotalis alienationem minime producere naturalem obligationem. Lex etenim iusta, quæ de fundo dotali lata est, hunc cõtractum prohibet, eique resistit, nec tantum denegat actionem, quod patet in l. i. ff. de fund. dot. Quamobrem illa naturalis obligatio, quæ à debito legis procedit, hic omnino impeditur: & tamen vbi lex ista lata non foret, valeret quidẽ hic cõtractus propter consensum vtiusque contrahentis minime lege humana impeditum: quod si dixeris, ex hoc cõtractu naturalis obligatio oriri ex debito legali: fateri necesse est, alienatẽ rem dotalem in iudicio animæ teneri ad obligationem cõtractus, & esse locum exceptioni ac retentioni, quæ omnia procul à vero abhorret, nec iure defendi possunt.

Septimo, hinc deducitur, non esse necessarium, vt cõtractus lege civili prohibitus possit iuramento cõfirmari, quod ex eo oriatur naturalis obligatio. Nã est cõtractus omnino nullus sit, eique lex resistat, & impediatur oriri obligationem naturalem à debito legis procedentem: nihilominus confirmari poterit iuramento: quemadmodum probatur in d. c. cũ contingat. iuncta proxima illatione. & in hoc. quamuis p. c. u. atque ideo etiã non est omnino necessaria probatio. Bar. in d. l. si quis pro eo. dũ agens, an stipulatio alteri per alterum iuramento præficta sit valida, vt iuratur ea ratione: quia ex hac stipulatione absq; iuramento nascitur obligatio naturalis.

Octauo, libet ad planiorem eorum, quæ iam præmissimus, intellectum itidem adnotare, nec eã esse sufficientem argumentationem: quia quis probare conetur, naturalem obligationem ex debito legali procedere ab aliquo cõtractu, si sciatur facta solutio repetitionem non habere iuris errore. Nam hunc effectum quandoq; operatur naturalis obligatio ab honestate morali procedens: quod probatur in l. si pena. causa. ff. de cond. ind. Etenim in §. præced. diximus, liberatũ à solutione pecuniã, quam soluere aliqui tenebantur causa pena, & ad punitionem creditoris, minime teneri in animæ iudicio naturaliter ex debito legali ad illius pecuniæ solutionem: & tamen si soluat, non poterit condictione indebiti repetere. text. in d. l. si pena. caus. Hic enim effectus procedit ab obligatione quadam naturali, quæ pertinet ad morale honestatem. Sic & in eo, qui alteri remunerationis causa tenetur moraliter, obligatione naturali ad antidotum sicuti in d. c. cum in officio. do. rest. probauimus. Eadẽ ratione cõstat intellectus ad l. 1. l. error. C. ad Fal. cũ his, quæ notantur in l. i. ff. de cond. ind. quibus satis manifestum sit, haredem solutorem integra & legata errore iuris nõ retenta falcidia, minime posse quartã repetere: id enim procedit propter illam naturalem obligationem, quæ ab honestate morali procedit, quo plenior fides erga testatoris voluntatẽ seruetur. d. l. C. ad l. Fal. Nec enim hères tenetur naturali obligatione, quæ ex debito legali oritur, integra legata soluere, non retenta falcidia. Cũ cum l. ipsa liberum efficitur à quarta, quæ lege iusta permittente per haredem retineri potest: & poterat olim etiã testatore prohibente falcidia detrahi: vt iuris est apertissimi, ita equidẽ, quod nec pena adiecta prohibitioni valida foret. quod. de bonis. §. 1. ff. ad l. Fal. ex quibus duo subinfero: primũ, legem civilem permittere falcidia, & prohibentem, ne testator eã vetaret, huic testatoris prohibitioni resistere. quod not. gl. in d. l. stipulatio ista. §. alteri. in ver. conueniat. quicquid ibi Ias. m. 18. dixerit. Secundũ, quod olim etiã testatore prohibente & deductione falcidię, hères minime tenebatur naturaliter obligatione debiti legalis, legata integra soluere nõ deducta falcidia, licet Ias. in d. n. 18. contrariũ notauerit: & idem in l. cũ quis. post gloss. C. de iur. & iud. ignor. Est enim falsa Ias. opinio: vel intelligenda de naturali obligatione, quæ ab honestate morali procedit. Et sane illi verũ esset, legẽ humanã in hoc casu nõ resistere prohibitioni falcidię: dubio procul daretur naturalis obligatio legalis vinculi. Quod si ea detur, necessario sequitur, haredem in animæ iudicio nõ posse falcidiã olim retinere ea prohibita

omittimus, quia superius eorū mētionem fecimus. maxime est hæc conclusio vera in his regnis propter l. 3. r. 8. lib. 3. ord.

¶ Decimoquarto, ut unquē sit de his, quæ in præmissam disputationem inciderunt, mihi verissima videtur opinio Bartol. existimantis hanc stipulationem, quæ alteri per alterum fit, validam esse, etiam iure civili, si iuramentum accesserit: non enim est prohibita favore publico, nec iuramentum ex parte iurantis, nec ex parte eius, cui iuratur, est illicitum: cum possit seruari vtrunque sine dispendio salutis æternæ: sed eidē stipulationi lex civilis vel relinquit, vel non adfuit, quæ stipulatis minime quicquam interfit. Quæ quidem ratio religione iuramenti deficere quodammodo videtur propter diuini nominis intercessionē. Sic denique Bart. conclusio Communis est: eam etenim tenuerunt gloss. in d. cap. quorū cordis oculus. l. qu. 7. Bald. in l. nam & postea. §. iurandam. ff. de iur. iuran. Ant. & Imol. in d. cap. cum contingat. Alex. & Iaf. in d. §. alteri. nu. 4. Abb. in proxm. Gregor. nu. 25. quorum Opinione fatetur Communem esse And. Alciat. in d. c. cum contingat. nu. 221. licet ipse & Panor. ibi de hac sententia dubitauerint, & contrarium tenuerint, Roma. in conf. 440. col. vltim. Ioan. Faber in §. si quis alij. Instit. de inutilib. stipulat. col. 4. Bald. sibi contrarium in d. c. cum contingat. conclus. 5. atq; ita Philip. Corn. in dict. Authent. sacramenta puerum num. 35. multa aduersus cōmunem conatur adducere, quæ cessant, si ad amissum examinentur hoc in §. prænotata. Nec enim vbi agitur de obseruando iuramento, attendimus, interfit quicquam vel non ipsius, cui iuratum est, text. celebris in c. debitor. de iur. iuran. Et præterea cum ex iuramento obligatio oriatur: sicuti in hac prima huius Relectionis parte admonuimus, §. 2. satis probatur, stipulationem istam iuramento confirmari, & validam esse. Quam sententiam in eo sensu accipimus, vt secuta absentis acceptatione cedenda sit ei actio per stipulantem: quod & paulo ante de iure Pontificio obseruandum esse diximus. Hæc de prima Bartoli illatione.

Secundo loco Bart. infert ad pactū nudum, quod licet iure civili sit viribus equidem efficacibus ad agendum destitutum, tamen si iuratum sit, vires ad agendum habeat. Cui sane illationi aliquod item prænotanda sunt. Atque erit hæc illatio vndecima principalis conclusio.

18 ¶ Primum, pactum nudum id dici, cui præter consensum, & conuentionem nihil extrinsecus accedit. Quasi ea pactio, quæ in proprium, & speciale nomen contractus minime transferit, nec aliquod extrinsecus fomentum acceperit, nuda sit *l. iuris gentium. §. sed cum nulla & in princ. & in §. quinimo. ff. de pact. idcirco pacta nuda apud Iurisconsultos dicuntur pacta conuenta. d. l. iuris gentium §. prator ait. & in l. pacta conuenta. ff. de contrahen. empt. Cicer. lib. 3. ad Herennium. & lib. 2. d. Inuentione: sunt enim inquit, pacta, quæ legibus seruanda sunt, sunt item pacta, quæ sine legibus obseruantur ex conuentu, quæ iure præstare dicuntur. Hæc Cicero, qui ea pacta iuri præstare dixit, quæ nuda sunt: & licet ius civile negauerit eis actionem, prætor tamen per exceptionem ea defendit. Optimus ad hæc text. in l. si tibi. C. locat. tradunt Bart. & alij in d. l. iuris gentium. §. sed cum nulla. vers. igitur nuda. Saly. in l. legem. C. de pact. Io. Coraf. in lib. 1. Miscellan. c. 1. Sic & conuentiones, quæ proprium atque speciale nomen non habent, pacta proprie dicuntur, atque in dubio appellatione pacti de conuento, & sic de nudo intelligendum est, secundū Bald. & Dec. post alios in Rubr. C. de pact. vbi And. Alciat. hanc opinionē scribit Communem esse. Dicuntur hæc pacta nuda, per metaphoram, quia simplicia omnique legum auxilio, viribusque sint destituta. His autem solent extrinsecus multa accedere, quæ hanc nuditatem tollunt: nempe, vborum solennis forma, id est, stipulatio, causa expressio: vt causa donationis, aut alicuius rei agenda, aut contractus aliquis præcedens, cui pactum nudum ipsum ex conuentu tantum accesserit. Ex quibus actio vtroque iure datur, & oritur similiter obligatione civili cōstitutata: quod late explicat gl. in d. §. igitur nuda. & ibi Dd. Panor. in c. 1. de pact. col. 2. quibus in locis hæc traditur materia.*

19 ¶ Secundo principaliter constituendum est, iure civili ex pacto nudo nec nasci civilem obligationē, nec itidem actionem civilem dari, *l. iuris gentium. §. sed cum nulla. vers. igitur nuda pactio obligationem non parit. ff. de pact. cuius loci autoritate iam diu est hæc opin. recepta.* Rationem autem huic iuris civilis responsioni conatur quidā aptare ex eo, quod lex civilis præsumat animo indeliberato, & ex leuitate pactum istud nudū processisse: atque ideo noluit ius civile ei

actionem dare. *l. sciendum. §. eo autem. ff. de adil. edit.* Huius rationis post alios meminit Alex. Imol. in Rubric. ff. de verb. oblig. per hac præsumptionem statuit denegans actionem d. §. sed cum nulla. quæ ratione adhuc actio minime dabitur, etiam si confiterit, deliberato animo pactum conuentum fuisse iuxta communem omnium sententiam. Verum huic rationi plura obstant. Primum quidē, quod isthæc præsumptio obstat, & colligatur a iure civili ad denegandam actionem: contraria verò, nempe animi deliberati ab ipso prætor ad exceptionem, retentionem, & alios similes effectus constat ex d. §. sed cum nulla. Sed tamen id mirum videri non debet: quandoque etenim præsumptio datur a iure quod vnum effectum, non tamen quoad alium: sicuti colligitur ex notatis in cap. asserit. de præsump. præsumitur equidem delictum quoad penam extraordinariam, non tamen quoad ordinariam. Nec item inconuenit ex eodem facto aliquam præsumi iure Pontificio, quod non præsumatur iure Cælesti: imo contrariū potius ius civile ex cohabitatione maris & femine data æqualitate matrimonium præsumit. *in libera. ff. de ritu nuptiarum.* non sicuti canonicum, quod ex ea cohabitatione præsumit fornicationem. cap. 30. quest. 5. cuius discriminis nos meminimus in Epitome de sponsal. 2. par. c. 1. num. 5. Adhuc tamen hæc ratio Alexan. & aliorum minime satisfacit: quippe quæ conuinceret, si vera foret, actionem iure civili dari ex pacto nudo, vbi per pacificetis confessionem cōstaret animus deliberatus: cum præsumptio iuris & de iure in contrarium admittat confessionem illius, pro quo præsumitur, secundum Communem in cap. i. qui fidem de sponsal. gloss. in authent. de equalit. doti. §. aliud. vers. scribat. & in l. in contradi. vers. sic, nullo modo. C. de non numeran. pecun. & vere, si communi omnium sententia standum est, & ipsis quidem iuris civilis responsis, plane dicendum erit, etiam in hoc casu actionem ex pacto nudo minime dari, nec obligationem civilem oriri. Præsertim ratio Alexand. ex eo deicit, quod ius ipsum civile fatetur ex pacto nudo oriri naturalem obligationem debiti quidem legalis ad retinendum, ad excipiendum, & compensandum. Quæ profectō minime oritur præsumptione constituta non deliberata promissionis. Nam prætor ipse aduersus iuris civilis præsumptionem non defenderet pacta nuda ratione consensus minus perfecti, non præmissa animi integra deliberatione: imo præsumpta leuitate quadam, quo casu si de hoc constet, nec iure Pontif. nec in animæ iudicio pacta nuda seruanda sunt, cū deficiat consensus ad conuentionē necessariam. l. i. ff. de pact.

Quidam autem aduersus communem opinantur, etiam iure civili ex pacto nudo obligationem civilem nasci, & actionem competere, idque probare conantur: primo, quia materia peccati adhuc in foro civili standum est iuri Pontificio, quo datur ex pacto nudo actio, non civilis, c. vi. de prescrip. c. nouit. de iud. at in obseruandis pactis nudis agitur de peccato mortali, quod committitur ab eo, qui pactum nudum violat: gloss. Communiter recepta in d. c. 1. de pact. vbi Fortu. non semel hanc opinionem tenet, quam fatetur communem esse And. ab Exca. de pact. n. 374. aliquot friuolas rationes aduersus eam inducens, qui tamen à num. 354. multa tradit in favorem communis sententia, cui palā suffragatur ratio naturalis obligationis à debito legali procedens, quæ cogit præcise ad pacti nudi obseruationem in animæ iudicio: cui iure naturali teneatur quis eidē pacto stare. Igitur & in foro seculari apud iudices laicos nō est actio neganda ex pacto nudo agenti. Huic rationi responderetur, verum esse iuri Pontificio in vtroque foro standum esse, quando tractatur, an aliquid sit permittendum approbatione quadam: nam si ius canonicum id prohibeat ea ratione, quod peccatum sit, ius civile non poterit id permittere: & si permiserit, iuri Pontificio cedere debet. At in præsentī tractatu pacti nudi, non permittit ius civile approbatione quadam, quod promissor licet retineat quantitatem, aut rem pacto nudo promissam, nec admittit peccatum illud, quod ipse promissor commiserit pactum ipsum infringens. Quid ergo ius civile hac in re statuit? profectō id explicabitur ad rationem huius proposita questionis. Ius etenim civile, etiam si prætor pacta nuda per confessionem, retentionem, & compensationem defenderit ex æquitate iuris naturalis, noluit actionem pactis nudis civilem tribuere: imo eam negauit ad utilitatem Reipublicæ. vt tot lites, quæ ratione pactorum simplicium contingere frequentissimè possent, foris cederet.

& ab his exterminarentur: hoc palam est ex ipsis Iuriscō-
 sultorum respōsis, multaque similia exempla possunt huic
 negotio aptari: maxime illud, quod ex tractatu l. 2. C. de re-
 vendit. vendit. omnium est, & singulare, Etenim licet dece-
 ptio inra nuli pretii dimidiam, teneatur alter læsionem il-
 lam refarcire in animæ iudicio sub peccati mortalis reatu
 & culpa: lex tamen civilis actionem decepto negavit ad
 huius læsionis reparationem, qua de re nos multa tradidi-
 mus lib. 2. variar. Resol. cap. 4. num. 11. Deinde & his accedit,
 quod fornicatio simplex, atque item ea, quæ in publicis lu-
 ganariis exercetur, peccatum est mortale: & tamen nec
 lex civilis, nec Pontificia huic malo medetur, nec eam pu-
 nire curat: quod in Epitome in quartum explicuimus. r.
 par. cap. 3. nu. 9. Sic & licet quis quadoque teneatur sub pec-
 cato mortalis culpa beneficiarii remunerari: at tamen hu-
 mana lex civilis nullam actionem aduersus ingratum de-
 dit ad hanc remunerationem, nec ea iure competit: sicuti
 dicitur ad hanc remunerationem, nec ea iure competit: sicuti
 meminimus in e. cum in officio de restam. Hæc sane sunt, quæ
 possunt comprobare similitudine quadam ratione istam,
 quam expoluius, ad humanas ac civiles leges pacto nu-
 do negantes actionē. Vnde manifeste errare videtur Andr.
 Alciat. in Rubr. ff. de verbo obligat. nu. 13. & lib. 5. Parad. c. 5. dū scri-
 bit, ex pacto nudo iure etiam civili actionem oriri in his
 casibus, quibus eiusdem pacti violatio mortalem culpam
 habet. Falsa siquidem est hæc opinio ex præmissis.

Secundo, aduersus communem Fortun. in d. c. 1. nu. 10. a-
 lia vitur ratione, existimans adhuc iure civili post iuris
 Canonici statuta ex pacto nudo actionē dari. Nam si quid
 omnium sit iure civili, standum est in eo iuri Pontificio:
 quemadmodum *Communis sententia* traditum est in c. clerici. de
 iuris. ca. 1. de mai. oper. nunc. Authen. quomodo oporteat episcopos. collat.
 7. in princ. Sed licet iure civili omiffus sit casus pacti nudi,
 cui actionem dare iura civilia omiserunt: ius tamen Cano-
 nicum palam eidem actionem dedit: igitur actio in foro
 Casareo pacto nudo cōpetit. Sed hæc ratio manifeste de-
 ficit, quippe quæ falsum præmittat, cum hic casus non sit à
 iure civili omiffus, imo expressim decisus: siquidem in d. §.
 sed cum nulla. responsum est, nudam conventionem minime
 parere actionem civilem. Etenim si ius civile actionē de-
 disset pactis solennibus, omittens pacta nuda, poruisset di-
 citi hunc casum omiffum fuisse: at cum palam responderint
 Iurisconsulti, pacta nuda non habere actionem civilem:
 sequitur statim, non esse hunc casum omiffum, sed omni-
 no decisum.

Tertio nihilominus, quod de iure civili pactum nudum
 actionem producat, probatur hac argumentatione: Pactū
 nudum præsumitur animo donandi conceptū & itidē do-
 nationis causā l. Campanus. ff. de oper. liber. vbi constat, quod qui
 sciens se non teneri, promittit centum alteri, donasse vi-
 deatur. Sicuti ex eo loco adnotarunt Abb. in c. si cautio. 3. col.
 de fide instrum. gl. in l. 2. §. circa. ff. de doli exceptio. Iaf. in §. si mimis.
 nu. 8. de actio. idem Iaf. in l. iuris gentium. §. sed cum nulla. ff. de pact.
 nu. 23. donatio autem hodie fieri potest pacto nudo. l. si quis
 argentum. §. vlt. c. de donat. Ergo quodlibet pactum nudū iure
 civili producit actionem. Huic argumentationi responde-
 tur, donationem tunc præsumi ex promissione scienter
 facta, quando ea sit per solennem stipulationem, secundū
 Paul. de Cast. in d. §. sed cum nulla. vbi Iaf. refert alios idem ten-
 nentes: non autem vbi facta fuerit per pactum nudum. Et
 præterea, d. l. si quis argentum. obtinet in donatione vera, non
 in præsumpta, quæ is est ista: ne dentur duo specialia in vna.
 & eadem re aduersus l. r. C. de dotis promiss. Sic denique fit,
 ut iure sit constitutissimum, lege civili actionem pacto nu-
 do negari, idque fieri potuit, cum actiones iure civili fue-
 rint inductæ. l. 2. §. ex actis. ff. de origin. iur.

¶ Tertio hoc in tractatu constituendum est, iure Pontificio
 pactum nudum actionem efficacem ad exigendum
 producere, text. est ita omnium consensu intellectus ca. 1.
 de pact. quam illius c. interpretationē Fortun. in eius relectio-
 ne omnium latissime defendit aduersus aliquot rationes,
 quæ solent adduci in cōtrarium, maxime per Fel. in d. c. 1. &
 Iaf. in d. §. sed cum nulla. Quibus illud est obiter adiciendū,
 quod ad apertorem intellectum eorum, quæ ab ipsis tra-
 dita fuerunt, nempe, pactū nudum iure Canonico actionem
 producere, si causam expressam habeat: alioqui pactū nu-
 dum, a causa etiam iure Pontificio actionem minime pro-
 ducit. Secundum Abb. in c. si cautio. col. 2. de fide instru. Bald. in l.
 si de assignone ad fin. c. famul. heres. Fel. in d. ca. 1. de pact. col. vlt. For-

tu. inibi. nu. 34. & Iaf. in d. §. sed cum nulla. 3. col. text. opt. in d. ca. si
 cautio. Et probatur ratione: Nam pactum nudum iure cano-
 nico non habet maiorem vim, quam habeat stipulatio iu-
 re civili: sed stipulatio sine causa non habet actionē, quo-
 ad effectum. l. 2. §. circa. ff. de doli except. igitur nec pactum nu-
 dum. Deinde promissio nuda ab expressione causæ, si pro-
 missor scribat se nulla ex causâ debere, donatio præsumi-
 tur, modo probetur hæc scientia: si vero constet ipsū
 promittentem credidisse causam subesse, quæ non inerat,
 aut simus in dubio, an ita crediderit, vel ne, præsumitur
 promissio indeliberata, & emissa absque animo donandi,
 & obligationis, ioco potius quam serio: atque ideo etiam
 iure canonico non obligat, nec iure naturali, nec Regio,
 quia deficit consensus, quod in d. c. si cautio. frequentissimo
 omnium consensu explicatur: maxime per Abb. quam ob-
 rem plurimum est aduertendum, an donatio in his pro-
 missionibus & pactis nudis, aut simplicibus præsumatur,
 de quo late Iaf. in dict. §. sed cum nulla. 2. col. idem Iaf. in l. tale
 pactum. in princ. 2. col. ff. de pact. & in l. diuortio. ff. de verb. obliga. Bald.
 & Iaf. in l. si cur. C. de repud. her. Hippo. in l. 1. §. præterea. ff. de que-
 stion. nu. 83. idē Rubri. de fideiuss. nu. 45. Fortun. in d. cap. 1. de pact.
 nu. 34. Dec. in consil. 632. nu. 4. late Barbat. in l. gener. alter. col. 15. ff.
 de verb. obliga. Fel. item in d. cap. si cautio. quod si verum est, iure
 Pontificio pactum nudum a causâ actionem non producere,
 parum aut sane nihil refert, & conducit alleuerare, iure
 canonico pacta nuda producere actionem, cum si causam
 habeant, iam non nuda, sed vestita sunt, vt interim loquēdi
 formula vtar. Nihilominus non obstat hæc consideratio: e-
 tenim etsi verū sit, pacta nuda ab expressione causæ nec iure
 canonico actionē producere, & vtroque iure, civili etiā
 pacta habere actionē ex adiectione causæ, constat discrimē
 maximū inter iura Pontifica, & civilia: quia iure civili tunc
 demum pactum alioqui nudum fomentum à causâ recipit,
 cum eius sit effectus secutus, non ex simpliciter tantum eius,
 appositione: & sic fouetur pactum nudum ab effectu causæ,
 d. l. iuris gentium. §. sed etsi. & §. & ideo. vt si tibi dem pallium, vt
 eas pro me Romam, vt des mihi equū: hoc casti iure civili
 actio oritur: at si absque executione simpliciter adiciatur
 causâ, in hunc modum; Dabo tibi centum, vt eas pro me Romam. &
 hoc pacto iure civili actio non oritur, bene tamen iure
 Pontifici. sicuti explicat Fortun. in d. c. 1. de pact. nu. 34. Erit & aliud
 huius distinctionis exemplum. Nam iure canonico actio
 oritur, si quis ita promiserit: Promitto donare centum: est ete-
 nim hæc promissio nuda donationis, non donatio, sed ta-
 men iure Pontificio actio ex ea oritur secundum Abb. in
 d. c. si cautio. 2. col. arg. c. 1. de donat. Iure autem civili ante l. si quis
 argentum. §. vlt. C. de donat. non habebat, nec producebat actio-
 nem: Barto. & cōmunis in d. l. iuris gentium. in princip. Iaf. in §.
 in personam. de action. num. 60. Est item & exemplum non in-
 congruum, si quis sciens se nihil alteri debere, centum ei
 promittat: est namque tunc causâ donationis præsumpta:
 iure autem canonico actio ex hac donatione præsumpta
 oritur, licet pacto nudo concepta, non sic iure civili. Siqui-
 dem iure Pontifici. non contingunt hic duo specialia, cum
 iure canonico ex pacto nudo donationis regulariter actio
 constituta sit: atque ita hoc exemplum collegimus ex Fel.
 in d. cap. 1. de pact. licet Fortun. inibi num. 34. existimet,
 etiam iure civili in hac specie dari actionem.

¶ Quarto, principaliter est hic adnotandum, t iure Pont.
 actionem oriri, & dari ex pollicitatione, quæ est vnus pro-
 missio absenti, non præsentis facta. Hæc conclusio probatur
 secundum Abb. in cap. qualiter. de pact. dum D. Gregorij res-
 ponsio transcripta ex lib. 8. Epist. 38. generalis est, ad idem
 est opt. tex. in c. iuramenti. 22. quæst. 5. pollicitatio enim promissio
 est. l. sciendum. §. dicitur. ff. de adili edict. Quam sententiā late
 defendit Fortun. in d. l. 1. de pact. col. 2. & 3. auctoritate text. in c.
 si tibi absenti. de prebend. in 6. cui facillime poterit responderi, si
 consideremus, eam decisionem agere de collatione bene-
 ficiorum, quæ certa debet esse, ac necessario à prælatis &
 episcopis facienda: idcirco non est ad exemplum donatio-
 nis iudicanda, valetque collatio absenti facta, nemine pro
 eo acceptante, nec reuocari potest: quod ipse tradidi lib. 3.
 varia. Resol. cap. 16. in princ. quam obrem non recte adducitur ad
 hanc controuersiam tex. in d. c. si tibi absenti. Deinde, ne quis
 existimet certam esse Panor. sententiā de acceptatione,
 quam modo retulimus, aduertere oportet iure Pontifici. ex pacto:
 id est, ex duorum consensu actionem oriri. c. 1. de pact. l.
 1. ff. de co. at acceptilatio non habet duorum consensum, sed
 vnus

vnius atum. Nec D. Gregorij authoritas quicquam vrget: quia is loquitur de pacto conuento ex duorum consensu, vt constat ex d. Epist. 38. Sic sane Panor. parum sibi constans in c. cum inter vniuersas. col. vit. de elect. asseuerat, quod iure canonico ex pollicitatione actio minime oriatur. cuius opin. sequuntur Ias. in d. iurigen. §. sed cum nulla. Idem Ias. in Rubr. ff. de de verb. oblig. col. 3. & 4. vbi Lancelot. Galiaul. fol. 12. col. 3. & Alciat. num. 7. idem probant asserentes, hanc opin. esse Communem. Cui suffragatur gloss. in c. si unus. l. 2. quæst. i. dicēs esse speciale, quod ex pollicitatione facta Deo, vel Reip. oriatur actio. Igitur regulariter etiam iure canonico ex pollicitatione actio non oritur. Et præterea constat hæc opinio ex eo, quod pollicitatio non producit naturalem obligationem, quæ ex consensu duorum oritur. l. i. ff. de pact. notat in specie Bart. in l. si vnus. §. pactus. col. 5. ff. de pact. vnde manifeste est, requiritas prætoris, & iuris Pontif. ratio: ex quibus pacta nuda fomentum acceperunt. his accedit, quod ex vnus promissione absentis facta nihil ei queritur, & potest reuocari promissio. l. 2. §. sed si donaturus. & l. si vnus. ff. de don. qua ratione dubia profecto est huius controuersie definitio: atque ita dubitat Felin. in d. c. i. de pact. & fortassis etiam l. Regia præmissa. quæst. 3. est tit. 8. lib. 3. ordinat. non esset admittenda opinio prior contra communem, si consideremus eam constitutionem tractare de ea promissione, quæ absentis fit vtilitate, alicui tamen præsentis. Alijs videbitur & id iure acquisitio, lege Regia probari priorem Abb. opinionem, & ex eadem actionem pollicitationi, naturalemque obligationem oriri. Sed duo sunt obiter adnotandi errores, hæc in questione animaduertendi: prior Abb. in d. c. cum inter vniuersas. de electi. qui præmittens iure canonico ex pollicitatione non dari actionem, nec oriri naturalem obligationem, fatetur, non seruantem pollicitationem peccare, hæc etenim sibi non constat. Nā si obligatio naturalis minime oritur, vt ipse Panor. sentit, & superius probauimus: cū non detur duorum, sed vnus tantum consensus, non peccat qui pollicitationem minime seruauerit. Alter error est Lancelot. Galiaulæ; in d. rubr. de verb. obligat. fol. 11. col. 4. qui existimat, hanc argumentationem sufficientem esse: peccat promissor mortaliter, si promissa non seruauerit: ergo iure Canonico datur aduersus eum actio. Etenim nec ius canonicū, nec civile semper actionem dat ad ea, quæ quis tenetur sub peccati mortalis reatu agere: quod notauimus alias circa intellectū l. 2. C. de resind. vendit. & hoc in ipso §. tamen si detur remediū renunciationis Euangelicæ. c. mouit. de iud. vbi multa Dd. hac de re tradidēre.

Quintò, & præcipue ex præmissis deducitur sententia 26 Bart. in d. l. si quis pro eo. qui scribit pactum nudum iuramento præstito ita confirmari, vt etiam iure civili actionem producat: hæc est Communis Opinio Doct. vt constat ex Ias. in d. §. sed cum nulla. n. 21. & Iunioribus in l. si quis maior. C. de transact. Felin. in d. c. i. de pact. n. 4. & inibi Fortun. n. 25. Nam opinionem istam tenuerunt Anto. & Abb. in d. c. cum contingat. nu. 31. Mathesil. notab. 36. Cuman. Roman. Alex. & Galiaula. fol. 6. col. 3: in rubr. de verb. obligat. & Alciat. in d. c. cum contingat. num. 245. qui expressim fatetur, hanc Opinionem esse Communem: tamen n. 242. dixerat contrariam saltem iure civili magis communem esse. Idemque Ias. asserit in d. l. si quis maior. n. 23. & Corn. in anth. sacramenta puerum. quæst. 13. C. si aduers. vend. post Salyet. ibi. Sed pro priori sententia facit, quod iuramentum habet vim duplicis consensūs: gloss. ab omnibus recepta in dicti. cap. cum contingat. cuius mentionem fecimus in hac parte, §. 1. & tamen pactum nudum geminatum iure civili actionem producit. l. vlt. C. ad leg. Falcid. notant Bart. & Doct. in d. §. sed cū nulla. Fortun. in d. c. i. de pact. num. 36. & est Opinio Communis, vt fatentur Ias. col. 4. Ioan. Crottus col. 2. Galiaul. fol. 6. l. col. in rubr. ff. de verb. oblig. text. opt. in l. i. §. debitum. ff. de const. pecun. & licet contra hanc communem in hoc tenuerint Crottus, Galiaul. & alij. præsertim Ias. in l. si pacto, quo ponam. 3. col. C. de pact. & possit optime responderi ad d. l. vlt. quod loquatur in stipulatione: adhuc prior sententia defendi poterit, quam sequitur Ripa in dicti. rubr. de verb. oblig. n. 10. Felin. in d. c. i. de pact. n. 4. Et ne quis existimet, Bart. in dicti. l. si quis pro eo. non esse huius opinionis auctorem, oportet eius literam expendere: vulgo enim ita legitur. Sextò dixi, quod prohibetur contractus, quia lex non adfuit sibi, non autem reprobat: & hic aduerte: exemplum pone in §. alteri. l. stipulatio ista. ff. de verb. oblig. tunc quia ex tali conuentione oritur obligatio naturalis, vt ibi notauimus. Item in pacto nudo, puto quod de iure canonico per tale iuramentum talis conuenticio validè situr: sicut ponalis stipu-

latio super ea posita valet: vt d. §. alteri. &c. Ex quibus, nisi fallor, mens Bartol. est, quod in dicti. l. si quis pro eo. commentario semper intendit tractare, an iuramentum confirmet contractus iure civili prohibitos, etiam quoad vim in foro civili obseruandam. Huc etenim spectat totius disputationis intentio. Item & in hac parte, qua Bart. hanc disputationem examinat, paria esse censet pactum nudum & stipulationem alteri per alterum factam. Et tamen iuxta communem sensum constat Bart. tenuisse, stipulationem alteri per alterum præstito iuramento conceptam, validam esse, etiam iure in foro civili: alioqui iure canonico nulla posset consistere dubitatio, & mens Bartol. ab his, quæ tradit de appositione pœnæ, foret aliena. Igitur Bart. asseuerat, pactum nudum per iuramentum validum fieri: atque ideo legendum est Bart. litera in hunc modum: ite in pacto nudo, quod de iure canonico validum est: puto quod per tale iuramentum talis conuenticio validatur. Hæc Bart. Idem erit in pacto nudo causa: nam iuramentum valet, & tenet vtroque iure, cum iurata promissio præsumatur præuia deliberatione concepta. Nam & cautio sine causæ expressione emissa, iurata tamen, probationem efficacem, & obligationem efficit: secundum Rom. cons. 373. Ioan. Baptist. in l. admodum. ff. de iurac. col. 30. Hippo. in l. i. §. præterea. ff. de quasi. nu. 93. Decian. cons. 682. nu. 2.

Sextò, principaliter opinamur, quod pollicitatione iuramento præstito confirmata, oriri actionem efficacem ad agendum, etiam in foro civili propter vim, & virtutem iuramenti: quæ quidem assertio probatur duabus rationibus quarum prior adsumitur ab ea opinione, quam in prima huius selectionis parte probare conati sumus, §. 2. nempe, iure civili ex iuramento actionem & obligationem oriri. Posterior vero habet fundamentum ab ea questione, quæ paulò antè disseruit, an ex pollicitatione oriatur obligatio, & actio iure canonico. Etenim vtrunque sit de illa controuersia, si pollicitationi iuramentum accesserit, æquilibrium erit, quod ex ea obligatione oriatur, & actio detur: idemque iure veritas videtur, si vim iuramenti diligenter consideremus. Nec enim video, quid impediat, me naturaliter obligati adhuc nullo eum pacto imito: siquidem naturalis obligatio, quantum ad meipsum attinet, a meo consensu deducitur: qui consensus perfectissimus est, nisi lex impediat, donec absens ille, cui promissi, expresse vel tacite obligationem istam remittat, hoc ipsum est, quod Regia l. 3. tit. 8. lib. 3. ordin. obseruandum esse præscribit, dū tantum admittet, & statuit promissionem seruandam fore, etiā absentem factam, modo constet animus præsentis ad obligationem

§. QVINTVS.

De Iuramento confirmatorio in promissione facti alieni.

SVMARIA.

- 1 Promissio facti alieni iure canonico reducitur ad illam, quæ quæ promissio se facturum & curaturum.
- 2 Promissio facti alieni iuramento præstito omnimodè interpretatione habet, vt promissor faciat, & curet.
- 3 Promittens se facturum & curaturum, circa factum alienum liberationem possibilibus diligentiam exhibens: §. num. 4.
- 4 Difficultas excusat à perituro.
- 5 Difficultas an excuset à mora in obligationibus ad factum, speciem, vel ad genus: §. num. 6.
- 6 Promittens scribere librum, an teneatur ad interesse, si non scripserit, non ut manus computata fuerit.
- 7 Promissio facti alieni directè concepta, & pœna opposita, an libetum, si scripserit, & diligentissime curet.
- 8 Quid dicendum sit in eo, qui promittit, se facturum & curaturum cum effectu.
- 9 In prætoris stipulationibus facti alieni, an sit facti promissorem diligenter fecisse, & curasse, quod alter faceret.

His proxime accedit questio non inutilis, qua tractari solet de promissione facti alieni, an ea iuramento præstito utilis sit, & valida? Nā iure civili constat, promissionem facti alieni non inducere obligationem. l. stipulatio ista. in prin. ff. de verb. oblig. §. si quis alium. Insti. de inutil. stipul. Regia l. 1. tit. 11. part. 3. nisi quis expressim promittat, se acturum, & curaturum, quod alter faciat. l. quoniam. ff. de verb. oblig. aut stipulationi fuerit adiecta pœna, d. l. stipulatio ista. in prin. vers. at si quis velit. Quibus tandem præmissis proponitur conclusio prima: Promissio expressa facti alieni iure Pontificio in hunc sensum valet, vt promittens teneatur, se acturum, & curaturum, quod alter faciat. Hoc enim dicitur æquitas Canonica